

اهداف روسیه در سوریه؛ کسب پرستیژ بین‌المللی یا قلمروسازی ژئوپلیتیک

نیکنام بیری (دانشجوی دکتری روابط بین‌الملل)

۴ دی ۱۳۹۶

شماره مسلسل: ۳۳۰۰۴۴۶

شماره شاپا: ۵۳۸۵-۲۴۲۳

روسای جمهوری روسیه، ایران و ترکیه در شهر تفریحی سوچی همگی نشان از عزم و جدیت مردان سیاسی کرملین برای یافتن راه حلی پایدار و جامع در حل بحران فرسایشی سوریه دارد. پیشگامی روسیه در حل بحران سوریه و میزبانی هیات‌های خارجی حامل چند پیام به منطقه و جهان است. نخست باید گفت که روسیه تحت رهبری پوتین مدعی سهم و نقشی بزرگ در حل بحران‌های جهانی و منطقه‌ای است. از دید پوتین روسیه به عنوان قدرتی بزرگ در نظام معاصر جهانی، به سهم خود باید در مدیریت بحران‌های جهانی مسئولیت داشته باشد. بی‌شک، منطقه خاورمیانه به توجه به قرابت جغرافیایی با روسیه و موقعیت ژئواستراتژیک، اهمیتی چند برابر در ترسیم راهبرد‌های جهانی روسیه دارد. این منطقه به عنوان کانون عرضه‌کننده انرژی جهانی و چهار راه ارتباطی دنیا، سهم و جایگاهی ممتاز در توزیع قدرت جهانی دارد. با عطف به این امر، دولت روسیه ناگزیر است در ترسیم اهداف و رویکردهای منطقه‌ای و جهانی‌اش توجهی ویژه به این منطقه راهبردی داشته باشد.

در کنار این امر باید به فضای سیاسی حاکم در آمریکا اشاره کرد. این امر به این شکل قابل طرح است که با روی کار آمدن ترامپ در آمریکا، اهمیت مسائل داخلی به مراتب بیشتر از تحولات بین‌المللی شده است. شخصیت جنجالی ترامپ و چالش‌های مطرح شده علیه وی در رابطه با انتخابات سال گذشته میلادی، به محور اصلی گفت و گو‌ها در فضای سیاسی آمریکا تبدیل شده است. هر روز و هر هفته نظاره‌گر اتهامات جدید از سوی سناتورهای ارشد کنگره علیه ترامپ و یاران سیاسی‌اش هستیم. طبیعی است که در چنین شرایطی تمرکز اصلی کاخ سفید صرف رفع این اتهامات خواهد شد و این امر به نوبه خود امکان پرداختن به تحولات مهم بین‌المللی را از بین می‌برد. از همین رو بی‌جهت نیست که طی یک سال اخیر شاهد انفعال و بی‌توجهی نسبی کاخ سفید به بحران سوریه هستیم. پیدایی چنین وضعیتی راه برای کنشگری فعالانه روسیه به عنوان قدرت رقیب آمریکا فراهم ساخته و این کشور امروز در غیاب واشنگتن، به محور اصلی تلاش‌های دیپلماتیک در حل بحران‌های خاورمیانه تبدیل شده است.

در همین راستا ولادیمیر پوتین رئیس‌جمهوری روسیه با وقوف به واقعیت‌های سیاسی در سوریه حل بحران را در گرو مشارکت همگانی قدرت‌های ذی‌نفع خارجی اعلام کرده است. با عطف به این امر شاهد هستیم که عمده تمرکز رئیس‌جمهوری روسیه بر ایجاد اجماع در میان قدرت‌های ذی‌نفع در بحران سوریه است. تجربه تحولات طی هفت سال اخیر، پوتین

در شرایطی که اتحادیه اروپا و آمریکا نظاره‌گر تحولات سیاسی در سوریه هستند، روسیه تحت زمامداری پوتین با جلب همکاری ایران و ترکیه در تلاش برای فیصله دادن به بحران فرسایشی سوریه است. توالی زمانی رایزنی‌های دیپلماتیک روسیه با پایان خلافت سرزمینی داعش، امیدها را برای حل نهایی بحران بیشتر کرده است، بحرانی که تاکنون ویرانی‌ها و کشتارهای انسانی غیر قابل انتظاری را رقم زده است.

بنا به آخرین گزارشها در سوریه حدود ۵۰۰ هزار نفر کشته شده و آمارها از آوارگی و بی‌خانمانی ۱۲ میلیون جمعیت سوری حکایت دارد. بسیاری از شهرهای سوریه که زمانی به عنوان خاستگاه‌های اولیه تمدن بشری از آن یاد می‌شد؛ امروزه به تله‌ای از خاکستر و ویرانی تبدیل شده است. این بحران با پشت سرگذاردن حدود هفت سال به روزهای پایانی خود رسیده است. دیگر رمقی در میان نیروهای مبارزه‌جو دیده نمی‌شود و تکفیریه‌های النصره و داعش آخرین نفس‌های خود را در فضای سرزمینی سوریه می‌کشند. متعاقب با کاهش خشونت‌های انسانی در سوریه، رایزنی‌های دیپلماتیک منطقه‌ای و جهانی نیز برای عبور از بحران نظامی-سیاسی در سوریه شدت گرفته است.

در این میان ماشین دیپلماسی روسیه بیش از دیگر قدرت‌های ذی‌نفع در سوریه فعال شده و به شکل جدی و هدفمند به دنبال راه حلی از برای برون رفت از وضعیت پیش آمده است. سفر تاریخی ملک سلمان به روسیه، دیدار با دونالد ترامپ رئیس‌جمهوری آمریکا در حاشیه نشست آپک در ویتنام، دعوت از اسد به روسیه و دیدار در سوچی و دست آخر، ملاقات سه جانبه

نیروها با پشتیبانی لجستیکی آمریکا سهمی ویژه در پاکسازی نوار شمالی و نزدیک به مرز عراق از حضور داعش داشتند و هم اکنون مدعی حق حاکمیت و حقوق سیاسی در مناطق تحت کنترل شان می‌باشند. این امر نگرانی‌ها را در میان مردان عدالت و توسعه برانگیخته است.

اردوغان رئیس جمهوری ترکیه به شدت مخالف ورود واحدهای خلق مردمی به مذاکرات سیاسی است. ازدید اردوغان، مساله کردها، موضوع حاکمیت ملی ترکیه است و از این رو آنکارا به هیچ وجه حاضر به پذیرش رسمی این نیروها در ساختار آینده قدرت سوریه نیست. رئیس جمهوری ترکیه همچنین نسبت به حضور نیروهای خارجی در سوریه نگران است. و پیشنهاد خروج فوری نیروهای حاضر آمریکا و روسیه در سوریه شده است. از دید رئیس دولت ترکیه، وقتی هر دو قدرت از عدم کارایی راه حل نظامی سخن می‌گویند، دلیلی برای حضور نیروهای این دو کشور وجود ندارد.

بدین ترتیب باید گفت که با وجود خروج سوریه از فاز نظامی، این کشور وارد مرحله جدید بحران سیاسی شده است که در صورت عدم مدیریت صحیح می‌تواند به بستری برای آغاز خشونت و درگیری در داخل سوریه بینجامد. در همین راستا ضروری است که مثلث همکاری روسیه، ایران و ترکیه با اصل قرار دادن تمامیت ارضی سوریه، گروهها و جریان‌های داعیه دار سیاسی را به پذیرش این اصل مجاب سازند. ضروری است که از تعصب و جانبداری‌های کورکورانه اجتناب شود در این میان هم روسیه نباید در حفظ اسد تعصب به خرج دهد و هم اینکه ترکیه هم باید واقعیت جریان کردی در سوریه را به رسمیت شناسد.

منابع

- 1-<https://www.ft.com/content/49c9e8d4-ce95-11e7-9dbb-291a884dd8c6-1>
- 2-
<https://www.theguardian.com/world/2017/nov/22/iranian-and-turkish-leaders-arrive-in-russia-for-syria-talks-with-putin>

استفاده از مطالب با ذکر منبع آزاد است.
متون سیاستی منتشرشده در شمس، بیانگر دیدگاه نویسندگان بوده و لزوماً نظر این شبکه نیست.

را به خوبی متوجه نفوذ راهبردی سه قدرت ایران، ترکیه و عربستان در سوریه کرده است. هر کدام از این قدرت‌ها با داشتن نیروهای نیابتی، میدان دار اصلی تحولات در سوریه هستند.

پس هر گونه توفیق برای حل بحران در درجه اول نیازمند همراهی و هم نظری این قدرت‌هاست. این مهم تاکنون با موفقیت نسبی مواجه شده است. فعلا دو قطب مهم قدرت ایران و ترکیه به اشتراک نظر واحدی در رابطه با حل بحران رسیده اند. روسیه برای جلب عربستان نیز، با برقراری تماس تلفنی با ملک سلمان، وی را در جریان مذاکرات قرار داد. قراین و شواهد از این امر حکایت دارد که دولت سعودی با مشاهده روند به نزول گروههای مخالف، هم از لحن تندش نسبت به اسد کاسته شده و هم اینکه وزن و توان اثرگذاری اش کاهش یافته است. از سوی دیگر گفت و گوهای هفته گذشته پوتین با اسد نیز، به نوعی سعودی‌ها را به کارامدی راه حل روسیه در سوریه راغب تر کرده است.

رئیس جمهوری روسیه پیشتر در گفت و گو با اسد ضمن تاکید بر برگزاری انتخابات آزاد بر اصلاح قانون اساسی و مشارکت دادن همه جریان‌های سوری در ساختار قدرت تاکید کرده بود. قابل ذکر است که بشار اسد نیز در گفت و گو با پوتین از آمادگی دولت اش برای گفت و گو با جریان‌های سیاسی خبر داد و گفت: مایل به نگاه به گذشته نیست و هر جریانی که آمادگی حل بحران را دارد، با استقبال می‌پذیرد.(۱)

با این حال طرح صلح طلبانه روسیه با موانع و تنگناهای جدی روبرو است. در این بین قدرت‌های غربی به همراه عربستان نسبت به جاه طلبی‌های روسیه و اهداف و نیت پشت پرده شان تردید دارند. از دید این کشورها تاکید دولت روسیه مبنی بر حفظ ساختار کنونی دولت سوریه مخالف با طرح‌های شورای امنیت و توافقات بین‌المللی ژنو است. در همین راستا هیات عالی مخالفان که در ریاض مستقر هستند به شدت مخالف ایده بقای اسد از سوی روسیه هستند. ریاض حجاب رئیس این هیئت، بر این باور است که دولت سوریه با گشودن آتش به روی غیر نظامیان مشروعیت خود را از دست داده و امکانی برای بقای وی در سکان سیاسی سوریه متصور نیست.(۲)

در کنار ساز ناکوک محور عربی باید به اختلاف ترکیه با روسیه نیز به عنوان مانعی مهم در رسیدن به راه حلی جامع در سوریه اشاره کرد. بنا به آخرین گزارشها در سوریه، نیروهای کردی بر بیش از یک چهارم خاک سوریه کنترل دارند. این